

Jocis Adolpis – sava krašta žmuogos è muoksla vīrs

Jocis Adolpis (valog pasa – Adolfas Jucys) gėmė 1904-tās Klausgalvū Medsiediūs (Salontū valsčios). Muokslus eĵė Salontūs, Kretinguo, Plungie. Ėr ešėĵė i muokslėninkus – kāp atuoma tīrėnietuos īr žėnuoms ont vēsa svieta. No anam rūpieĵė è gimtāsīs krašts – kuokėi žmuonis è kāp ėe ėiven. Rūpieĵė è žemaitiu kalba. Ėr aiškėnuos, šnekieĵė, rašė, spausdėna.

Rogsieĵė 14-ta Žemaitiu dailės muziejou bova pamėnavuotas Jocė - muokslėninka fizėka è kraštuo-tirėninka - 120-uosės gėmėma metėnės. Ton padarė Plungėškiu draugėĵė - jug ons bova tuos draugėĵės somanītuos è pėrmāsīs prezidėnts! Paruodīts è kina films api truopniōĵi žemaiti.

Rogsieĵė 17-ta Vėlniaus muokītuoju nomūs Joci mėnavuojė Vėlniaus žemaitiu kultūras draugėĵė.

Vėins pranešėms bova pārskaitīts è žemaitėškā. Ton padarė Jocė muokėnīs puofesuorios A. Ramuons. Pranešėms bova ešspausdints Regėjuonu kultūrėniu inicetīvu cėntra elektruonėnemė žornalė „Žemaičių žemė“ (2024-ūju Nr. 11). Cėntra vaduovė Mukienė Danutė, katra ton straipsni è redagava, pritarė anuo pārspausdėnėmu laikraštė „Žemaičių saulutė“ žemaitėškūs poslapiūs.

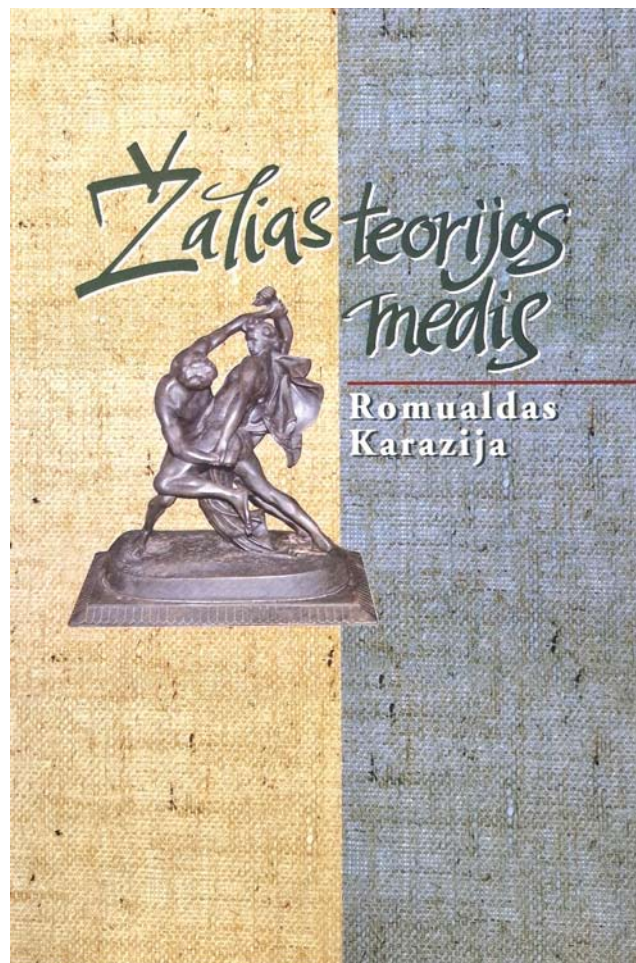
RAMUONS AI'puons

Fiziks, akademiks, profesuorios Jucis Adolfs bova dā è kalbėninks, kraštuo-tīrininks

KALBININKS

Pats pagrindėnis, pats svarbiausīs mona Profesuorios stodėjuojint Vėlniaus universitetė bova Jucis Adolfs, katras na tik kad sokūrė pasaulie pripažinta Lietovuos

teorėnės fizikas muokīkla, bet ėr bova mums, stodėntams, paskiau Fizikas instituta bėndradarbėms dėdėliausīs autuoritets. Ėš vėsū 18 tou laiko Vėlniaus universitetė stodėjavosiu teoretėku tik 3 bovum

Kninga api Joci ėr anuo muokslėnė veikla (Vėlnios, 2003-ėĵė).

A. Jucis.

žemaitė, vuo vėsė kėtė – rusakalbė, katrū daugoma bova Lietovuos židā. Mūsa Profesuorios so vėsās stodėntās bova teisings è mandagos. Paskaitas nu tretiuojė kursa bova skaituomas lietovėškā, bet Joci tik mums, žemaitėms, liōb sakītė pastabas diel lietoviu kalbuos.

Vėinamė Profesuoriaus semėnarė tretėmė kursė aš toriejau papsakuotė, pagal kuokius princėpus īr klasifėkoujemas elementariuosės dalelės. Pasakuodams tonkė kartuojau vėina žuodi – spīnas. Mon pabėngos, A. Jucis paklausė vėsū semėnara stodėntu, kaip anėi so-

prata mona pranešėma. Anėi patvėrtėna, kad pasakuojėms bova teisings. Tumet Profesuorios pėktuokā monės paklausė, ar aš žėnau, kāp lietovėškā tor būtė vadėnams tas anglėšks žuodis spīnas. Nažėnuojau, kad pagal dar naišspausdinta fizikas termėnū žuodina ons vadėnas sukinīs, è bovau nubausts – gavau mažiesni ivertėnėma. Kėtakalbėms diel tuokiū termėnū vartuojėma A. Jucis nieka naliōb sakīs.

Fizikas institutė A. Jucis bova ivėdės praktika kuožna savaitė darītė

muokslėnius semėnarus. Anūs liōb būtė svarstuomė naujė parašītė muokslou aktoalė straipsnė, aptaramas pasaulė muokslėniūs žornalūs paskelbtas fizikas naujinas. Tū semėnaru vaduovs bova pats Profesuorios. Po kuožna pranešieĵė pasėsakīma A. Jucis pėrmiausė liōb pakomėntuotė so fizikas muokslou sosėjosius dalīkus, vuo paskiau vėsėms liōb pasakītė, kuokės lietoviu kalbuos klaidas è fizikas termėnū klaidas bova padarītas. Profesuoriaus

NUKELTA I 2 PSL.

2024
Žemaitiu rašta metā
Žemaitėška žuodė (ėš)
lėkėms

Muokslėninks Jocis Adolpis (liet. Adolfas Jucys) poikė ešmanė žemaitiu kalba. Rašė i spauda. Siūluojė termėnus fizėkas muokslou – toriejė papoltė è žemaitėšku žuodiu. Gėrdenis Aleksos rašė, kāp Joci pėrms nuruodė žemaitiu kalbuos sakėnė konkretoma. Kalbėninkā tik paskiaus ton dalika soformolava!

Pats Joci rašė lietovėškā. Tėp leidėnie „Kraštotyra“ (12 kninga; 1981 m.) ešspausdints è gals eš anuo atsėmėnėmu „Keletas žodziū apie tėviskėlę brangiā“. No jug gal pamieģintė kuokė dalelė ėr ešsėverstė: „Grīšėm pri Klausgalvū medsiediū, kor uors grīnesnis, žmuonis meilesnė, medė žalesnė, vondou švaresnis, snėigs baltesnis, leds skaidresnis, viepūtėnė dėdesnė, vies švelnesnis, litos gaivesnis kāp kor kėtor. Jė tēp nabūtom – rašos tas va eilelės ėe nalonkitomės pri kuožnā pruogā.“

Š I A M E
numeryje

3 psl.

Čiurlionis – genijus, atnešęs novatoriškumą

ŽEMAITIŠKAS *raštas*

KALBUOS TĒKSLOMS Ē VAIZDINGOMS

Žemaitē šnek truopnē. Tēp rēk ē rašītē. Kažkuo nabgērdam, nabžēnuom? No tam ēr īr žemaitēškē žuodīnā – ožvės kretingēškiu ē muosiedēškiu.

SENĒ BABOVA BOVĒ...

Kāp tēn kas kumet bova – gal pasakītē tēksliu ē konkretiau. Va kon rondam vēinamē žuodīnē: „anēi toukart karvė bovošis pardavosi“. Pardavė karvė? Vo kumet? Ē kāp dabā anims barondas? Ē čē paaškie svarbiausis daliks – anēi toukart bova ba karvės!

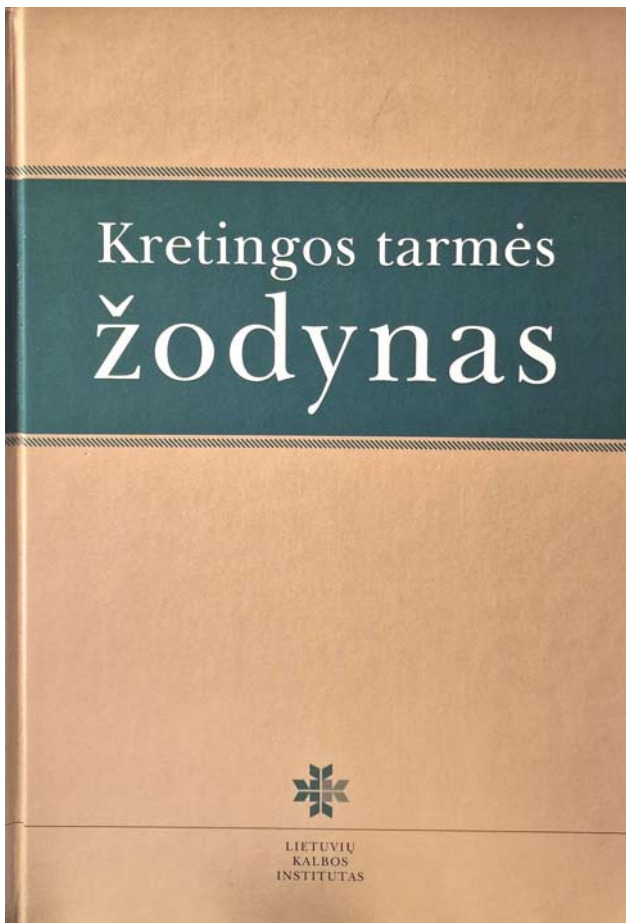
Truopnesnē pasakīmā – tēksliesnis laiks, aiškesnē būsēna. Va: „ons bovės Jorgotienē longus ēšmaišēs“; „tuoki navikosi žmuogaus nabovau ni matēs“; „nikumet neso bovės tam miestē“; „būs besontēs po vėsā mažās“; „kāp anēms tēn būs sekēis so tou veršio“; „tēp soplīšēs besos“; „to būsi banuoris“; „būsi basėvaiponti“; „mūsa suodnē senē babova bovė tēik vuobulū“.

Vo būn, ka kēts ligo ē špuosus kret: „vo jēgo ons tēn būs nesos – kū toukart?“.

Kēta karta žmuonis natoriejē ni laikruodiu, ni kalėnduoriu. No kalba būs bovosi žiaurē tēksli...

PATRAKA KRIUOKTĒ...

Kāp pasakītē, ka pradedi kažkon dērbtē, kažkuo jemis? A vāks jē pradiejē keltē lerma? Lietovē jou pasakis paprastā: „Pradėjo verkti“. Vo žemaitē pasaka aiškiau: „Patraka kriukotė!“.

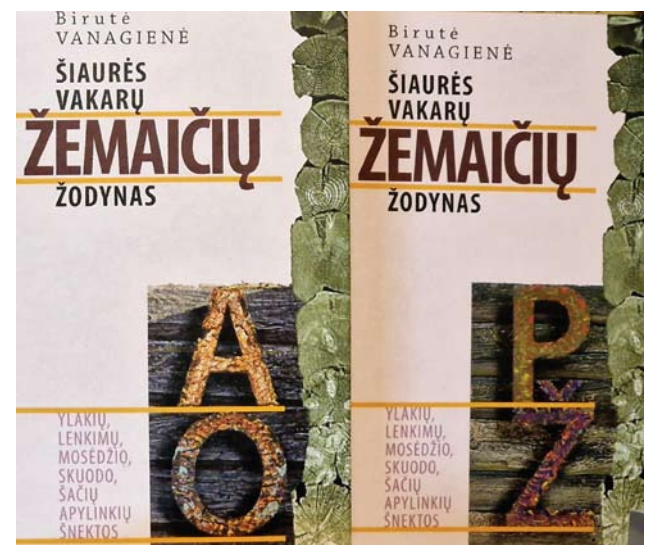
Lietuvių kalbos institutas, 2011 m.

Pradietē gal vėsēp. Ē pasakītē gal kētēp. Aiškiau. Tēksliu. Va: „pasėlēda šauktē (bartėis)“; „ka ons pasiota šauktē ont monēs“; „tēdē sesērē ka patraka grumtėis“; „pašiela vielek bartėis“; „tievs ka šuoks loptē“; „kuožnos pols moštėis“; „ē lēdaus švėtintē tēisiau nomėi (biegtē nomėi)“.

Vo ka jau pradiejē vaizdingā – diek ē tuoliau: „tašik nomėi“; „spausk atgal“; „šauk tēisē – ē nuvažiousi“; „tēisiau par laukus“. Tik napatrak. Ē nakriuok...

MOMIS SMAUK ŽEMĒN...

Ka jau rēk apsakitē vēsus gīvenēma baisomus – veiksmāžuodius gal sostēprintē prieveiksmēs. Žemaitē tēp ē dara. Ožvės tink „žemēn“, „šalēn“, „laukon“. Va: „tas piliūtis kaipa kaipa ē nukaipa žē-

Lietuvių kalbos institutas, 2014–2015 m.

mēn“; „vuobėlie džiūn žemēn“; „valdē momis smauk žemēn“; „koskas kotuosā jau trūkēnie žemēn“; „pliešk šalēn tū gala“; „rūtā tujau pat būs šalēn (nudžiūs)“; „mauk šalēn!“; „vuo tēp anēi (paukštūtē) sprugst laukon“.

Truopnē gal pasakītē ē so kētās žuodēs: „ē pašiela gatavā“; „jok tēp neišmes gatavā“; „gatavā nudēla pešeklis“; „vākā ožplumpēna tū kērmēna nagivā“; „saulē prakeiktā spėgēn i akis“; „tik mērtēnā nuor geriau pragiventē“; „čistā papliora pagada“; „pri vuokīti čistā bova ožsėraukēs gīvenēms“.

ŽEMAITĒ SAKA STATĒ...

Prievieksmē žemaitēms tink joudā. Tēp anēi pasaka aiškē, tēkslē. Tēisē švėisē. Truopnē.

Va: „trėnks i žemē smarkē“; „knioisē jied gīvā ont vēitā“; „baisē gel“; „bėjuojuo daktara joudā“; „nuejau – uždārīta kėitā“; „žiaurē pot vies“; „žėbala bova trūkētēnā“; „no – mēršt stēprē (daug)“; „tū vakara bova baisē tiki“; „žemaitē saka statē – pakraun ē gana“.

Tink žuodius ē sodvēgobintē: „Jozē rītēnā rīn – kū padēd“; „pagatavs pėitus rītēnā prarītē“; „šliaužtēnā nušliaužiau nu braga“; „mosis vērstēnā vērst i truoba“; „batus vēsē vīrā nešies neštēnā“; „vēina neštēnā nešo, kēta vestēnā vesio (vākus)“.

Ē tēp: prievieksmē ruoda, ka žemaitē īr žiaurē gerē ē baisē dailē. Ē ba pruota pruotingē...

Sotaisė Vaitkos Kėstotis

Fiziks, akademiks, profesuorios Jucīs Adolfs bova dā ē kalbėninks, kraštuotīrininks

ATKELTA ĒŠ 1 PSL.

autuoritets bova tuoks dēdėlis, kad nieks nikumet naliob sopiktē ož tuokės pastabas – vėsā laika bovoum pratėnamē vartuotē lietovėškus fizikas termėnus.

A. Jucė pastongū dieka bova pradieta muokslėnē žornala „Lietuvos fizikos rinkinys“ leidība. Po kuožna straipsnē, katras tās laikās toriejē būtē parašīts rusėškā, Profesuorios ivedė privaluoma sālīga– parašītē lietovėška santrauka. Pradiuo nabova lėngvā, tad vēsē autuorē liob biegtē pas mona muokslėni vaduova – žemaiti nu Beržuora Ušpali Kuosta, katras ēlga laika dērba so prof. Brazdžiūna Puovėla vadovaujama „Fizikos terminų žodyno“ darba gropē ē gerā muokiejē vēsus naujus fizikas termėnus.

A. Jucīs dēdėlē tonkē kap kreipėni i žmuogo vartuojē žuodi tamsta. Ons bova ēšspausėnės muokslėnemē kalbuotīras žornalē straipsnieli so pavizdes, kāp kreipėnē tamsta vartuojėms pagražėn lietoviu kalba, kad kētās kartās gal būtē maluoniau sakītē tamstelē, tamstītē ē pan. Gaila, kad Profesuoriaus pastongas natoriejē dēdėlē palaikīma. Tik par A. Jucė laiduotovės prof. Rudziks Zenonuons, sakīdams atsėsveikėnēma kalba so vēsū mūsa Profesuorio, vartuoje žuodi tamsta.

KRAŠTUOTĪRININKS

A. Jucīs, būdams nappaprasta produktivoma muokslėninks, parašēs daug muokslėniu straipsniu, ēšspausdėnēs kelēs dēdėliuos apimtėis ē svarbės mo-

nografėjės, dalyvavēs ē pats organizavēs tarp-tautėnės muokslėnės konfėrencėjės, kažėn kāp sogebiejē sorinktē kelis tuomus medžegus aplē žemaitiu krašta. Daugiausē rinka Klausgalvu Mėdsiediu, Kalnalė, Salontū, Nasrienu, Kretinguos, Plungės istuorėjē, inpormacėjē aplē tradicėjės, papruotius. Ons iduomavuos ē sava gėmėnėis kėlmė. Stodėjava bažnītėnės kningas, rinka medžega aplē vīskopa Valončio Motiejo, prisėdiejē pri M. Valončiaus moziejaus isteigėma Nasrienūs, bova parašēs straipsni aplē M. Valončiaus šeima, katras sovietėnēs laikās nabova išspausdints.

A. Jucīs karto so Kretinguos moziejaus dėrektuorio Mickevīcė Jūzopo parašē namažā straipsniu aplē Kretinguos ē

Plungės rajuonu kaimū žmuoniū gīvenėma, aplē ten bovosiūs dvarus.

A. Jucė kap kraštuotīrininka veikluos gīlis toriejē būtē tēkrā ka namažos, je ons sogebiejē išsėaiškintē, kad anuo stodėnts Ramuons Al'puons tor gėmėnistės rīšiū so M. Valončio. Atėjē viena karta Fizikas institutē Profesuorios pas mona muokslėni vaduova Ošpali Kuosta, kažėn kū aptarē, vuo išėdams paklausē, a Ramuons žēna, kad ons tor gėmėnistės rīšiū so M. Valončio. K. Ušpali patvėrtėna, kad Ramuons žēna – bovau anam aplē ton ožsėmėnēs. Mona žėnuojėms tumet tabova tuoks, kad pas sava diedė Bladi, gyvenosi buočiū suoduo Sieleniu kaimē, bova palėkts patėis Vīskopa buočems ožrašīts paveikslos. Vuo ta gėmėnistē īr tuolė-

ma – buočios Ramuons Jūzops bova vīskopa M. Valončiaus posseserēs Magdelenas sūnos.

Miliejuum mes, A. Jucė muokėnē, sava Profesuorio ož anuo muoksla žėnēs, išminti, griežtoma, karto ē teisingoma. Anam vaduovaujint, dabar sakītomi, bova autoritarizmos, bet jeigo Profesuosios kelis metus ēš eilies ož gerus muokslėnius pasėikėmus tam patem žmuogou pasiūlė skėrtē premėjē, vēsē žėnuojē, kad tas žmuogos tuos premėjės bova vertis – nareikiejē nikuokiū komisėjū žmuogaus muokslėnems darbams ivertintē.

Vuos tik 70 metu so-laukēs, daug dar nai-gīvendintu muokslėniu pruojektu toriejės prof. A. Jucīs staigē numērē. Sunkē bova tou patėkie-tē. Laiduojuum mes, Fi-zikas instituta žmuonēs,

sava Muokītuoji tēp, kap ka īr laiduojemis patīs artėmiausē žmonis, kap laiduojemis tievā...

Po 50 metu nu Profesuoriaus mērtėis do fizikā, žemaitē – kretingėškis Ramuons Al'puons ē plungėškis Vėngalis Buonėpacos – nuejuov pri anuo kapa Vėlniaus Antakalnē kap-pūs, padiejuov gieliū, oždegiev atmėnėma žvakelē. Aplonkiev ē Juciū nomus, i katrus isėlėda Profesuoriaus jaunėsniuojē sūnaus Gedemina našlie Jucienē Elvira. Ana papasakuojē, kad nomūs Papa (tūs nomūs Profesuorio vēsē tēp vadėna) bova tēkslos kap laikruodis – nabova nikumet ni vēinuos mēnotēs pavielavēs pri šeimuos pėitu stala. Papas šeima gražē sogīvena, ons pats nomūs vēsumet žemaičiava.

Vėlnios

Konferencijos „Žemaitija paženklintos asmenybės: nuo kūrėjų iki legendinių herojų“ atgarsiai

Plungėje, Žemaičių dailės muziejuje rugsėjo 20 ir 21 dienomis vyko mokslinė konferencija „Žemaitija paženklintos asmenybės: nuo kūrėjų iki legendinių herojų“. Šis nacionalinis renginys organizuotas IX Pasaulio žemaičių dailės parodos kontekste. Ne vieną dešimtmetį skaičiuojanti, kas ketverius metu vykstanti, paroda kaskart tampa ne tik įvairių dailės šakų bei žanrų žemaičių dailininkų, instaliacijų, performansų, vaizdo ir garso menininkų kūrybos reprezentantu. Į savo orbitą Žemaičių dailės paroda įtraukia ir įvairių šalių mokslininkus, apmaštančius Žemaitijos kultūrinį fenomeną.

Šį kartą klausytojų puikiai įvertintoje konferencijoje pranešimus skaitė 29 Lietuvos ir Lenkijos mokslininkai. Vilniaus, Klaipėdos, Vytauto Didžiojo ir Varšuvos universitetų, Lietuvos istorijos, Lietuvių literatūros ir tautosakos, Lietuvos kultūros tyrimų

institūtų bei Lenkijos mokslų akademijos Slavistikos instituto, Vilniaus dailės akademijos, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro istorikai, literatūrologai, dailėtyrininkai, muzikologai, etnografai ir muziejininkai iš Maironio lietuvių literatūros bei Šiaulių „Aušros“ muzieju pristatė realias ir fikcines asmenybes, palikusias pėdsaką Žemaitijos istorijoje ir kultūroje, prisidėjusias prie šio Lietuvos regiono savitumo. Beje, taip sutapo, kad nemaža pristatytų herojų Plungės krašto žmonės – iš čia kilę, dirbę, palikę kūrybos ar savo veiklos pėdsakų. Tai plateliškis, tarpukario Seimo narys Kazimieras Sidabras, garsus Lietuvos grafikas Paulius Augius-Augustinavičius, kraštotyrininkai Konstantinas Bružas ir Eleonora Ravickienė, altorių meistras Vladas Čižauskas, rašytoja Sofija Kymantaitė-Čiurlio-

Konferencijos akimirkos.

nienė, istorikas Zenonas Ivinskis, dailininkas-scenografas Liudas Truikys, muzikas ir kompozitorius Juozas Žilevičius, prie Kulių klebonijos pastato, dabar vadinamo virene, statybos prisidėjęs jėzuitas Ignacas Vildė, kryždirbystės paveldo metraš-

tininkas Ignas Končius. Kalbėta ir apie literatūros bei dailės pasaulį praturtinusius Plungės krašto literatūros ir meno herojus – latvių literatūroje įamžintą Alsėdžių dievdirbį ir Plungės senųjų kapinių šv. Petronėlės skulptūrą.

Į Žemaitijos ženklu pažymėtoms asmenybės skirtą mokslinį renginį susirinko klausytojai iš Plungės, Telšių, Mažeikių, Palangos rajonų, taip pat – iš Klaipėdos, Vilniaus ir Kauno. Mokytojai, muziejininkai, bibliotekininkai, mokslininkai, kultūros paveldo specialistai, nacionalinių parkų darbuotojai ir kiti, kuriems rūpi Žemaitijos istorija ir kultūra, patyrė intelektualinės bendrystės, žinių ir netikėtų atverčių šventę. Ir klausytojai, ir konferencijos dalyviai rengėjams linkėjo tęsinio – toliau rengti analogiškų konferencijų ciklą. Juk gyvas visuomenės ir mokslininkų bendravimas padeda naujausioms mokslo žinioms greičiau pasiekti bendruomenes, prisideda prie vietos identiteto kūrimo ir stiprinimo, pa-

Žemaičių dailės muziejaus nuotr.

veldo sklaidos, kultūros ir meno populiarinimo, atminties išsaugojimo.

Šio renginio metu konferencijos dalyviai turėjo galimybę aplankyti IX Pasaulio žemaičių dailės parodą, lydint ekspozicijos kuratorei dr. Skirmantei Smilinytei-Žeimieniui, atidžiau susipažinti su minėtoje parodoje eksponuojama skulptoriaus Rimanto Dauginčio kūryba.

Mokslinę konferenciją organizavo Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas, Lietuvos istorijos institutas, Lietuvos kultūros tyrimų institutas ir Žemaičių dailės muziejus. Projektą iš dalies finansavo Lietuvos kultūros taryba.

Jolanta Skurdauskienė
Žemaičių dailės muziejus

Gintarė GUREVIČIŪTĖ

Šventė ir grožis (ir uošvienės sodo kriaušės)

Vasarą didingai Plungės parke, Laikrodinės fone, nuskambėjęs Plungės viešosios bibliotekos Orkestras buvo netikėtas ir neįprastas reiškinys. Ir ne tik mažas provincijos miestas Plunge. Įvairiaspalvis, įvairialypis, daugybę prasmingų sudedamųjų dalių turėjęs projektas, skirtas muzikai, privertė neretai iš tikrųjų naujai atrasti muziką - beribės laisvės muziką, improvizacijos, širdžių susikabinimo muziką... Toks buvo šis projektas, renginys, apie kurį vis dar mąstome ir šiandien. Tačiau tiesa, kad jis nebepakartojamas!

Šios iniciatyvos, sujungusios bendruomenę, improvizacinę muziką ir vietos istoriją tikslas buvo naujai, per muziką, garsą perteikti vietos dvasią, papasakoti jos istoriją. Ir viso to buvo galima pasiekti dalyvaujant vien tik vietos bendruomenei - besąlygiškai ir absoliučiai.

Remiant Lietuvos kultūros tarybai, Plungės rajono savivaldybei bei Lietuvos teatro ir muzikos akademijai suburtas improvizuotas orkestras vienam, išskirtiniam viešam pasirodymui sutelkė vietos žmones - įvairaus amžiaus, turinčius įvairių gyvenimišką patirtį, igijusius skirtingą muzikinį išsilavinimą ar visiškai jo neturintį. Prikvietė ir draugu, bičiulių būrį iš svetur, nepabijojusių laukiančio iššūkio. O viskam vadovavo, visus jungė ir viską į didelį vieni - MUZIKA - sujungė profesionalūs menininkai - dirigentas ir kompozitorius Dalius Naujokaitis (Niujorkas, Vilnius) bei performansų ir šokio judesio meistras Denisas Kolomyckis. (Vilnius).

Bendra veikla ir užsimezge nauji santykiai subūrė gausybę spalvingų asmenybių - drąsių ir nedrąsių, dėmesingų stebėtojų ir smalsių tyrinėtojų. Tačiau svarbiausia yra tai, kad jie visi tapo garso laidininkais - o tai improvizacinėje muzikoje yra ypač reikšminga. Bendrystė, kurią vienija garsas, išsiveržęs ne tik iš lūpų ar rankų, bet ir iš gilių vidaus klodų, sujungė visus dalyvius į vieną bendrą kūrybinį procesą.

ŽENKLAI IR DALIUS NAUJOKAITIS

Kaip sakė viena orkestro dalyvių, mušamaisiais grojusi Gabija, prireikia „tik šiek tiek ženklų ir... įsijungia intucija, gebėjimas daugiau, aiškiau matyti ir girdėti. Įsijungia pati muzika.“

Taip ji nusakė jau atpažįstamą Daliaus Naujokaitis dirigavimo ženklais, gestais stilių, padedantį pažadinti procese dalyvaujančiųjų intuciją, kūrybiškumą, laisvę, leisti kurti magiją.

„Tik šiek tiek ypatingų ženklų“, ir daugiaspalvis bibliotekos orkestras suskambėjo darniai ir vieningai. Ir tai - tik po dviejų repeticijų! Žino-

Gabija Butkytė.

Orkestro dalyviai.

ma, daug prisidėjo ir paties orkestro vadovo, dirigento Daliaus Naujokaitis gebėjimas „užsidegti“, „pasileisti plaukus“ ir tuo pačiu užkrėsti kitus.

KITOKIĄ VIETOS ISTORIJĄ PAPANAKOJĘ „MUZIKOS INSTRUMENTAI“

Orkestro magiją kūrė ir patys įvairiausi ir netikėčiausi instrumentai, anot pačių orkestro dalyvių, „įvairūs dalykėliai“, kuriais ypatinga duoklė atiduota garbingai vietos istorijai.

Skambantys keramikiniai „varvekliai“, pasigaminti pačios projekto vadovės Gintarės, kūrė aliuziją į XIX a. čia stovėjusią Mykolo Oginskio dvaro vasaros oranžeriją. 2012 m. pradėjus restauruoti pastatą ir vykdant archeologinius kasinėjimus, čia surasti ne tik išpūdingi buvusios oranžerijos molinių plytų pamatai, bet ir nemažai keramikos vazų šukių.

Taip pat išpūdingai ir laiku savo partiją „sugrojo“ visa tona specialiai renginiui atsivežtų paprastų akmenukų - „į tona ir tema.“ Neatsiejamą mūsų aplinkos dalis visada buvo ir yra akmenys -akmenukai. XVI a. rieduliai, „kūliai“ mena kadaise čia buvusios svarbios dvarvietės

laikus (per restauraciją jie buvo iškelti į paviršių ir šiandien yra tapę vasaros lauko skaitykla). Akmenėliais „šiuogžda“ takai ir takeliai, vedantys į Laikrodinę. Tad visiškai aišku, jog jie būtina turėjo tapti ir svarbia orkestro skambesio dalimi.

Orkestrą deramai papildė ir „surišo“ žmogaus balsas - garsas - „iš aukštai“, iš balkono, pripildytas užburiančių skirtingų skaitovų intonacijų, jaudulio nuspalvintų balso vibracijų. Netikėtas skaitomų tekstų turinys, netikėtais rakursais prisilietęs prie vietos istorijos, nuskambėjo asmeniškai ir jautriai.

O didelis šamaniškas būgnas, grojanti bei šokanti išpūdingo svorio molinė kaukė sėkmingai kūrė senųjų, mistinių ir paslaptingų laikų išpūdį.

Tiesa (šalia tikrų instrumentų) dar buvo panaudotos vieno orkestro dalyvio uošvienės sodo kriaušės bei šiaip visokie smagūs daiktai daiktėliai. Jie padėjo kurti ne tik ypatingą orkestro skambesį, bet ir magišką visus orkestrantus ir žiūrovus įtraukusią atmosferą. Sėkmingai į bendrą skambesį įsijungė ir jį papildė parko paukščių balsai, atsitiktinių praeivių tariamos frazės, laikrodinės varpo dūžiai.

Šios vietos, viso miesto istorija buvo papasakota kitaip, labai asmeniškai, jautriai, net intymiai. Ją sekė konkrečios situacijos ir nuotaikos paveikti pasakotojai. Visur jautėsi magiškas čia ir dabar. Kitąkart kiti pasakotojai pasakos tas pačias istorijas jau kitaip.

Pasirodymo fragmentai.

Giedrės Ugianskės nuotr.

DALYVIAI - BENDRIJA

Visi be išimties buvo sužavėti. Patys skambiausi epitetai iki šiol skiriami projekto sumanytojams, organizatoriams, vadovams. Komplimentus sakome ir vienas kitam.

Filosofas Kasparas Pocius iš Vilniaus, taip pat (aistringai ir spalvingai!) dalyvavęs orkestre, jau po to kalbėjo apie Plungėje gimstančią stiprią ir rimtą subkultūrą, savo tvirtą nuomonę, vaizduotę ir laisvę turinčių žmonių bendruomenę, matančią, kuriančią ir norinčią gyventi kitaip.

Tai daugiau nei vien kultūrinis projektas - tai mažų bendruomenių organizavimo pavyzdys: meno ir kūrybos dėka sujungiami žmonės, kurie galbūt niekada anksčiau nebūtų susitikę. Šis procesas tapo įrankiu stiprinti bendruomenės ryšius, skatinti dialogą ir bendradarbiavimą. Tokie renginiai ne tik suburia žmones bendram tikslui, bet ir sukuria erdvę, kurioje bendruomenė gali augti, stiprėti ir tapti savarankiška kultūrine jėga.

„Labai greitai suprato, kas čia vyksta ir visa galva, visiškai pasitikėdami nėrėme į procesą“, - teigia orkestro dalyviai ir prisipažįsta atidavę tam visas jėgas, o kaip neįkainojamą dovaną sau pasidovanoję dar neregėtą dvasinę ir fizinę patirtį, kūrybinį ir dvasinį išsilaisvinimą, neįtikėtiną proveržį, atvėrę sau naujus dvasinius horizontus. Patyrė tokią retą gyvenimą ir sunkiai pasiekiamą bendrystės jėgą. Beje, dar gavę puikią progą pabandyti įveikti ir konkrečius asmeninius iššūkius, kaip antai - ilgai ir „iš dūšios“ būgnijant nepaleisti iš

rankų (visiems matant ir dirigentui prižiūrint) trapių būgno lazdelių.

KODĖL IMPROVIZACINĖ MUZIKA?

Šiuolaikiniame pasaulyje, kuriame vyrąja individualizmas ir virtualus bendravimas per socialinius tinklus, bendruomenių kūrimas tampa itin svarbus, nes žmonės vis dažniau susiduria su socialine izoliacija, tarpusavio santykių paviršutiniškumu. Daugėja priklausomybių nuo technologijų, todėl atsiranda poreikis atkurti tikrus ryšius, skatinti prasmingą bendravimą bei kurti erdves, kuriose būtų puoselėjamas tarpusavio supratimas, bendradarbiavimas ir emocinė parama. Šiame kontekste improvizacinė muzika gali būti vienas iš būdų sukurti tokias bendruomenes, nes tai skatina kūrybišką dialogą, abipusį klausymąsi ir jautrų reagavimą. Nors mes dažnai suprantame improvizacinę muziką kaip spontanišką kūrybos būdą arba veiksmą čia ir dabar, tačiau tai įprasmina gilesnį socialinio bendravimo aspektą. Pasak tyrinėtojų, improvizacija veikia kaip unikali dialogo forma, kurioje dalyviai turi gebėti ne tik kurti, bet ir jautriai reaguoti į kitų veiksmus bei idėjas. Būtent muzikos tyrinėtojas D. DiPiero teigia, kad improvizacija nėra tik stilius ar priemonė. Tai yra unikalus bendravimo būdas, kurio esmė - ne tik organizuoti neapibrėžtus garsus ir muzikines struktūras, bet ir skatinti kūrybinį pasirinkimą, bendradarbiavimą, bendruomenės

NUKELTA | 5 PSL.

KŪRYBOS PADANGĖJE

Gintautas MARGIS

TRUMPOSIOS POETINĖS NOVELĖS

Tęsinys. Pradžia Nr. 9 (877)

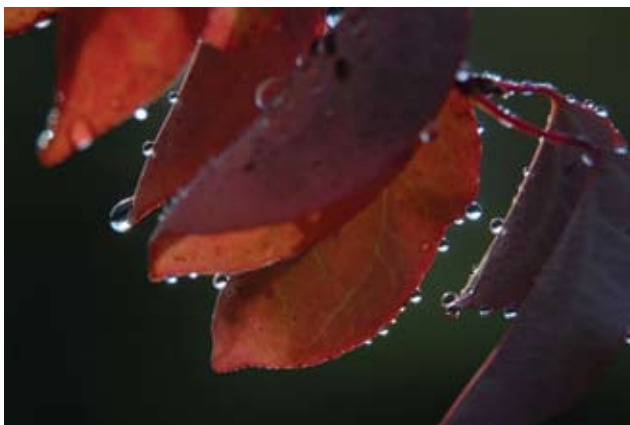
UPĖS TEKĖJIMAS

Kol esam jauni, mus upėse domina sraunumos, kur vanduo čiurlena, šniokščia, teška per pylimus, patvankas, domina paslaptingi sūkuriai srauniose sietuvose, ledonešiai, kai net bandomė užšokti ant nešamos lyties nepadairiai, patinka potvyniai, kai mediniai tiltai ir lieptai, drebinami baisios srovės vos laikosi visomis keturiomis išsikibę į saugią žemę. Jau gerokai apsunkę nuo gyvenimo malonumų nuosėdų į upę imam žvelgti giliau, imam ilgėtis protingo ramaus tekėjimo ir stovėdami prie storo upės kaspino jau suprantame, kad jis nupintas iš daugybės mažesnių upelių gyvybių, nors atsekti kur čia srūva Giršupis, Juodupė ar Pievupis jau nebeįmanoma, viskas per daug painu, tik supranti, kad ir ši didelė upė nėra amžina, ją sugers ištroškusi jūra ir tik daugybė upelių - nykštukų bandys dovanoti jai amžiną gyvenimą, tačiau ta upė jau bus kita, nors mes senū įpročiu vis dar vadinsim ją gyvenimu...

2021-05-11

VIENU ŽODŽIU

Televizorius - tikrai tuštybių mugė (nors yra ir gerų laidų bei filmų), visi tai suprantame, bet vartojame kaip cukrų gyvenimui pasaldinti, tikėdamiesi išvysti, išgirsti kažko naujo, įdomaus, stebinančio. Būna ir malonių staigmenų - laidos vedėjas klausia paskambinusio 70 metų vyriškio, ko norėtų sau palinkėti.

- Kad neskaudėtų, - nedelsdamas atsako žiūrovas...

2021-05-09

ANKSTYVOS PAŽINTYS SU AUGALIJOS PASAULIU

Kai mano tėvas, mūsų partijos sekretorius, eilinį kartą šauniai prisišniojęs iki pakilios būsenos imdavo siautėti, visus namiškius tituluoti buožėmis (nuo to laiko ėmiau buožes

gerbti, nors iki tol nežinojau, kas jie tokie), aš prieglobstį rasdavau po aukšta senoviška močiutės lova, tarp fanerinių dėžių, kuriose mama per žiemą laikydavo jurginų šakniagumbius. Taip užsimezgė ryšys su šiais gana lepiais ir jautriais augalais, kuriuos kasmet sodinu ir vis labiau vertinu. Nori ar nenori, tačiau tenka pripažinti - partijos vaidmens mano ugdymo procese nesumenkinsi, nepaneigsi...

2021-05-08

RYTO PASIVAIKŠČIOJIMAI

Per laukus, arimus, pro sodo kampa, vėl ateina Rytas. Keistuolis tas Rytas - tai liūdnas, tai šelmiškai linksmas, tai niūriai pilkas, tai pasidabinęs prašmatnia žėrinčių sidabrinųjų plaukų kupeta. Ateina, prisėda prie mano stalo, įpilu jam arbatos, šildosi sužvarbusias rankas gėrimo puodeliu tyliai siurbčiodamas karštima. Mes beveik nesikalbam, tik pasisveikinam, viskas seniai išsakyta - mums tiesiog gera būti kartu, mėgautis jaukiu buvimu drauge. Tačiau kiek jį bestebėtum, besergėtum, jis išeina taip pat tyliai ir nepastebimai, kaip ir ateidamas. Juk sakiau - jis tikrai nenuspėjamas keistuolis...

2021-05-07

VAIKYSTĖS SUSIGRAŽINIMAS

Paimkite riekę baltos duonos, kruopščiai aptepkite storoku grietinės sluoksniu ir apibarstykite smulkiu cukrumi pagal skonį. Veikia iš karto...

2021-04-15

ATSIPRAŠYMAS

Dovanokit, neturiu laiko rašyti - išeinu gėrėtis Rudeniu.

2021-09-29

G. Margio nuotr.

Bus daugiau.

Šventė ir grožis (ir uošvienės sodo kriaušės)

ATKELTA IŠ 4 PSL.

formavimą, savęs ir kitų atradimą.

Improvizacinė muzika tampa priemone, kuri leidžia išreikšti asmenines emocijas, tyrinėti muzikos ribas ir sukurti unikalią bendrystės patirtį.

1985 m. ryškus pokytis įvyksta grupinėje improvizacijoje, kada amerikiečių kompozitorius ir dirigentas Butch Morris sukuria garsų abėcėlę, leidžiančią muzikantams laisvai tyrinėti savo kūrybinę išraišką, laikantis tam tikrų rankų ir dirigento lazdelės simbolių – iš viso net 85 ženklų, bet iki 2012 metų jų sukuria net iki 200. Šis metodas yra atviras kvietimas peržengti tradicines taisykles, tačiau norint jas lauzyti, pirmiausia reikia jas išmokti. Būtent ir Plungės viešosios bibliotekos orkestras remiasi Daliaus Naujokaicio vadovavimo principais ir gyvosios kompozicijos ženklais, kuriuos jis pats sukūrė arba pritaikė remdamasis žymaus kompozitoriaus B. Morriso sistema. Tai reiškia, kad muzika gimsta tiesiogiai pasirodymo metu, naudojant specifinius ženklus, kuriais vadovaujasi visi orkestro dalyviai. Šie ženklai leidžia orkestrui efektyviai improvizuoti ir kartu sukurti dinamišką, unikalią kompoziciją.

Orkestro instrumentuotė diktuoja šiuolaikiško orkestro tendenciją. Orkestrą sudarė: 2 saksafonai, akordeonas,

Simono Nekrošiaus „Paraobjektai“.

kanklės, šamaniškas būgnas, afrikietiškas būgnas, savadarbiai instrumentai iš molio, elektrinės gitaros, mušamieji, įvairūs objektai, choras, žemaitiško repo atlikėjas, šokėjai ir poetai. Orkestre dalyvavo 24 atlikėjai.

O KAS TAI BUVO IŠ TIESŲ?

Greičiausiai tai buvo ne vien noras suburti savo vietos žmones konkrečiam, labai koncentruotam kūrybiniam performansui, kuris padėjo jo dalyviams pajusti kūrybos laisvę, išgirsti muziką, kitaip pažvelgti į aplinką, save ir kitus, neginčytinai padėjo išlaisvinti mintį, emociją ir kūną. Tai buvo ne vien tik noras sukurti grožį, atmosferą, sumegzti nematomus bet jaučiamus „susikabinimo“ tinklus, kuriuose vienodai gerai jaučiasi visi.

Galbūt tai buvo ir reakcija į šiandienos situaciją, protestas prieš kultūrinį stagnavimą provincijoje, šūkis ar net akibrokštas? Tikėtina. Prėskas gyvenimas provincijoje kartais itin išvargina, ir tokios iniciatyvos tampa ne tik kūrybos, bet ir maišto forma. Jos leidžia išreikšti nepasitenkinimą esama padėtimi, išjudinti sustabarėjusią kasdienybę ir suteikti balsą tiems, kurie jaučiasi pamiršti ar ignoruojami. Šios kultūrinės akcijos gali tapti savotiška platforma, kurioje per meną ir kūrybą išreiškiamas bendruomenės noras keistis, ieškoti alternatyvų, ir galiausiai – sukurti erdvę, kurioje galėtų skleistis laisvės, kūrybingumo ir solidarumo dvasia. Tokie renginiai gali tapti akivaizdžiu pasipriešinimu provincializmo įtakai, iššūkiu esamai tvarkai, skatinančiu permašyti savo vietą ir vaidmenį platesniame kultūros kontekste. Jie gali tapti ir kvietimu visiems dalyvauti šiame procese, išsilaisvinti iš kasdienybės rutinos bei drauge kurti naują, gyvą ir dinamišką kultūrinį gyvenimą.

Projektą finansavo Lietuvos kultūros taryba, Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Dalia ŠIMKUTĖ

V. Daujotytė: „Tarmė sustojusi amžinajame laike“

„Jauste jaučiu, kad mane čia kilnoja energija – negaliu atitraukti akių nuo tų suartų dirvonų – kokia spalva, gyvybei pasiruošusi, auginimui – viskas susiję... Neblogai gyvename, kad tebturim tuoki vėita, tuoki brungenybi – Žemaitės sodyba“, – atvykusi į Žemaitės memorialinį muziejų Bukantėje pasidžiaugė profesorė, literatūros tyrinėtoja, poetė Viktorija Daujotytė-Pakerienė.

Rugsėjo 25-ąją, trečiadienį, rašytojos Julijos Beniuševičiūtės-Žymantienės gimtajame Bukantės dvarelyje V. Daujotytė kartu su jai talkinusiomis profesorė, literatūros tyrinėtoja Brigita Speičytė be lituaniste studente Goda Kunaikaite pristatė eiliuotų tekstų žemaičių tarme rinktinę „Žemaitinā. Žemaitynai“.

Pasak profesorės, literatūrologės B. Speičytės, šioje Viktorijos Daujotytės poezijoje žemaičių kalba pasirodo kaip labai imli, kuria galima daug pasakyti. Ji prisipažino galvojanči apie mūsų kalbų skirtumą, bendrumą, giminystę. Tai kalba, kylanti iš atidumo savo aplinkai. Šioje poezijoje yra labai atidus santykis, žvilgsnis į pasaulį.

Studentė Goda prisipažino, kad skaity-

Susirinkusieji turėjo galimybę artimiau susipažinti su V. Daujotyte ir jos poezija.

dama „Žemaitinā. Žemaitynai“ pirmą kartą patyrė, ką reiškia žemaičių kalbą ne tik girdėti, bet ir skaityti. „Iš pradžių neįprastas, bet naujas skaitymas primena kažką artima – kai maža būdama vis priglusdavau – tai prie mamos, tai prie močiutės“.

V. Daujotytė susirinkusiųjų pasiteiravo, ar šie pastebintys, kad mūsų kalba yra apie žemę, vandenį – savą aplinką. Paklausta, kokia kalba jai maloniau šnekėti, paaikškino, jog nuo aštuoniolikos metų, kai iš gimtinės išvyko, vos tik išsėdavusi netoli Telšių į savo autobusą link Vilniaus, iškart pradėdavo kalbėti tik bendrine kalba, niekaip kitaip ir iki šiol taip. „Man malonumas ir džiaugsmas kalbėti žemaitiškai, bet negaliu išsivaizduoti, kad grįžčiau į Vilnių paskaitas skaityti ir

nekalbėčiau bendrine kalba. Stengiuosi kuo taisykliau, kuo aiškiau ir tik bendrine kalba. Esu dvikalbė. Bendrinę lietuvių kalbą laikau didele vertebe, mūsų tautos turtu. Tarmė sustojusi amžinajame laike, kur ant kalno niekas neauga, kur laikas sustojęs“, – kalbėjo poetė.

Žiūrovei paklausus, kas spragtelėjo, kad pradėjo žemaitišką poeziją rašyti, autorė atsakė, turbūt kai išleido universitetas, pasijuto laisviau. „Visą laiką norėjau kažką daryti, bet buvau drausmingas žmogus, galvojau, kaip pasirodysiu prieš kolegas, o jau kai išėjau...“. Be to, ji atviravo, jog šiai kūrybai įtakos turėjo ir tai, kad po Lietuvos išėjimo į Europos Sąjungą prasidėjo didžiulė lietuvių emigracija į Vakarų šalis, jos gimtajame Pagirgždūčio (Telšių rajone) kaime neliko nei mokyklos, nei žmonių, nei vaikų – atsivėrė skaudulys; vis populiarsnė tapo anglų kalba – pradėjo galvoti, kaip čia bus su mūsų gimtąja kalba. „Galvoju, nors parašysiu, kaip supratau – ir prasidėjo... Norėjosi paliudyti tą gyvenimą – kaip ciocė sakė, ka baba šnekėjo...“.

Į klausimą, kaip gimė toks vykęs rinkinio pavadinimas – „Žemaitinā“, V. Daujotytė prisipažino esanti netikra žemdirbė, tad vyrui, kuris mėgsta

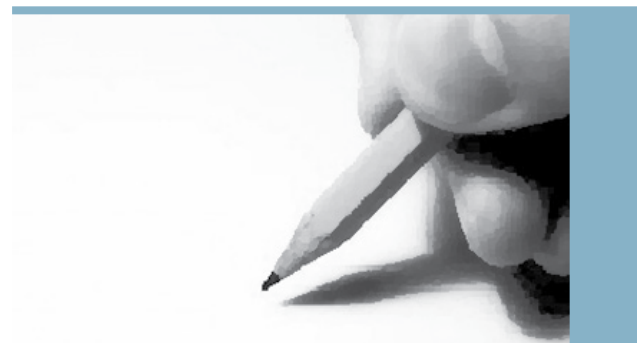
žemės ūkio darbus, vis pasakanti, jog jis yra žemdirbys, ji tik žembuvė. „Kartą žiūriu – notrijos priaugo patvory, apsimoviau pirštines, paroviau ir užsikabino – nutrelė... Kėik tų žuodžių – nutrelė, skruzdelyns, tai sakau bus ir žemaitin“, – šypsodamasi atsakė poetė. O šios rinktinės viršelyje – prie jos trobos pamato augę aukšti, žydintys mėlynais žiedeliais kazimierai.

Apibendrinama profesorė B. Speičytė pastebėjo, jog „Žemaitinā“ labai daug ką susigražina per atmintį – nors nelikę autorės gimtojo kaimo mokyklos, ištuštėję kaimai, kita vertus, jeigu tai yra kažkoku būdu perduodama, jeigu yra mūsų akiratyje, mūsų atmintyje, jeigu neišsilaikyti daiktų, tai bent pasakojimais tai perduodama. „Man labai brangios dvi knygos – „Givenu vīna“ ir „Žemaitinā“ – tai senos moters matymas, ko man labai reikėjo, kad kas paliudytų...“.

Beje, tądien Žemaitės vaikystės dvarelyje lankėsi ir septintokai iš Plungės rajono Liepijų mokyklos Šateikių skyriaus, kurie dalyvavo žemaičių kalbos edukacijoje. Šią idomią pamoką jiems vedė žemaitiško rašto puoselėtoja, rašytoja Adelė Daukantaitė.

A. Daukantaitė mokiniams vedė pamoką apie žemaičių kalbą.

„Manau, kad poetiškai gyventi pasaulyje – tai pirmiausia gyventi jį kontempliuojant. Kontempliuoti – tai tam tikras būdas rūpintis. Tai sugriauti savyje viską, kas panašu į godumą, taip pat – į laukimą ar sumanymą. Žiūrėti ir būti sujaudintam suvokimo, kad nėra skirtumo tarp to, kas prieš akis, ir mūsų. Čia, šiame miške, aš matau tai, kas yra daug daugiau už bet ką, ko niekada negalės pasiūlyti joks muziejus. Iš pradžių truputis samanų, šiek tiek toliau – gervuogės, papartis, kuri kiaurai tarsi vitražą persmelkia saulė. Papartis šventas dėl savo neamžinumo, dėl to, kad jis netvirtas, kad netrukus nunyks. Ką taisyti, kad pagarbiai priimtume tuos, kurie kartu su mumis keliauja tą patį kelią? Pasaulis nestokoja akių laukiančių reginių. Pasirodymų yra, bet jiems trūksta mūsų akių...“

Christian Bobin

Iš prancūzų kalbos vertė Genutė Matevičiūtė

Ilustracija iš soc. tinklų

Bukantės dvarelyje V. Daujotytei-Pakerienei poezijos rinktinę padėjo pristatyti B. Speičytė bei G. Kunaikaitė.

DAILIUOJI *Literatūra*

2022-ās ēšejē Botkaus Duonata ruomana „Ka žemē bova brongesnē ož douna“ ontruoji dalēs. Tas dvētuomis so Kimantātēs-Čiurliuonienēs Suofējēs „Žemaitiška poema“, Rodē Edvarda „Kuotrē“, Džervienēs Teklēs ruomano „Akmou so velnē piedo“ ē kētuoms kninguoms ir žemaitēškas pruožas pamats.

Pateikamuo ēštraukuo ēš Botkaus ontruosēs kningas – jaunuojē veikiejē Pelēksa nuotikis malūnē. Torietom būtē kažkamē natuolēi autuoriaus gimtuosēs Gintalēškēs...

ŠVIEŽI DOUNELĒ

„Vuo kon dabā darītē?! Nomēi navažiouso, pakol nasosēmalso. Laukso, kēik rēks“, - nusprendē Pelēksos. Pri buoma paprūdie prirēša komelē ē atnešēs ēš ratu padiejē anā bavistontēs žuolies. Melninčiuo nieka kēta nabova – tik ons vēins. Ka melninčē bova naožrakinta, somēslējē apveizietē. „Palauk, jog če vēskas ī tēp pat kap ē tuo melninčiuo, kor vedo so Zenio bovuov. Kāp melninks sakē?.. „Sosēmalk pats. Melninčēs aš naēšsēvežo“. Žēnuoma, ons sakē tičiuoms. Vuo tuokius žuodius ēštarē. Jouka aš galiejau ē nasoprastē“, - pagava okata Pelēksa. Dā siki apēbiega vēsa melninčē – no, vēskas akorat tēp pat, tiktās tvarkingiau. „Malso“, - nusprendē. Melninčiuo rada tošti maiša ē ēš atvežtūju rogiū isēpīlē tretējē dali. Nasunkē ontnešē i ontra aukšta ē sopīlē i kašē. Paskou par do sikius nunešē ē i kašē sopīlē vēsus sava grūdus. Nubiegēs ont pilēma, pakielē ondēns sklēndē. Ondou biega ont rata, bet ons nasokuos. Pelēksos dā pakielē ondēns sklēndē – čiorķšlie padēdiejē ē rats jiemē soktēis. Dabā reikiejē atvuožnē par transmēsējē (ton žuodi Pelēksos specialē isēmēnē) prijungtē gērnas. Ē tas pavika. Ka gērnas sokas, bova gērdietē ēš tuola: ožvēs daugiau ēšdavē mekanizmos grūdams bertē i gērnas – karkš, karkš, karkš... Tas Pelēksou skombiejē kap mozēka. Kažkuo tas garsos anam ruodies dā natēkros. Ons dā padēdēna ondēns sruovē ē biega klausītēis tuo karkšiejēma. „Dabā ta je“, - apsēdžiaugē naujāsis malūnēninks. „Vuo kāp mēltā?“ – anus bova ožmēršēs. Baltē ē minkštē mēltā rinkuos vadēnamuojie ronkuovie ē bēra i maiša. Pasiemē saujē ē kap tēkros žēnuovs tēkrēna: paoustē, ēškēsēs lēizovi, lēzteliejē - smuoks tēkrū mēltu: napapliekē, napadegē – laukū ē žnuogaus pruočēs smuoks. Pasēnešēs i švēisa paveiziejē – nuognē baltē, ba sielēnū. Ēš vēnuos, ēš kētuos vēitas patrīnē tarp dvējū pērstu – somaltē, bet na patis smolkiausē. „Rēk štelioutē gērnū solēdēma“, - soprata Pelēksos. Po pērmo pasēklausē, kuokius garsus sklēd basēsokdamas gērnas. „No, poikē – nikuokē bēldiejēma, nikuokē traškiejēma – tiktā švēlp kap

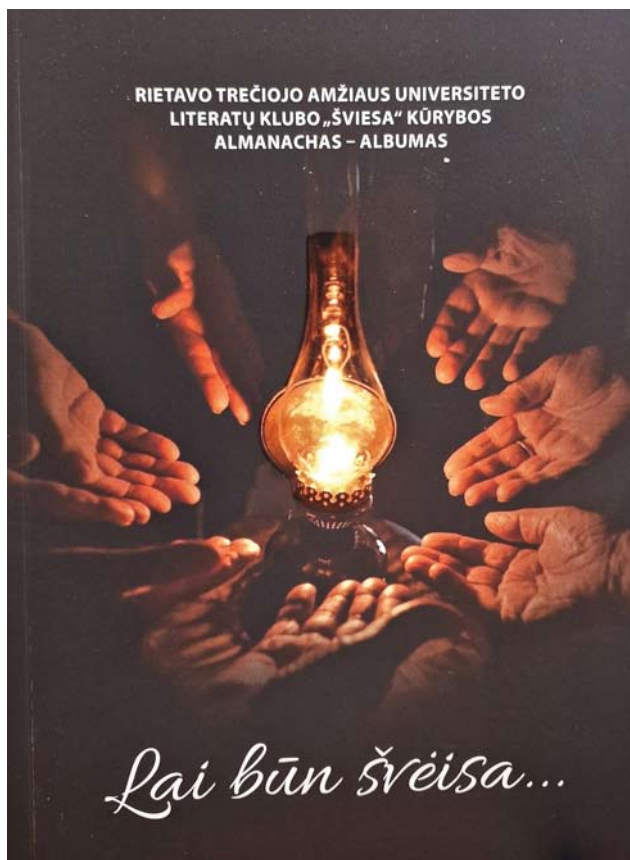
laukū viejēlis“, - ivertēna. Radēs ronkēni pariedēma, so katrou šteliōjēms gērnū solēdēms, nustatē, ka tarps tarp anū i par posē grūda stuorē. „Tuokiuoms gērnūoms nie pavuojings tarpīelis par ketvērti grūda“, - dēdlē atvuožnē sokdamas ton baronka, tēp ē nustatē gērnas. Pasēklausē – tiktās tas pats viejēlis. Pasiemē saujē mēltu – mažne kap petliavuotē. „No, aš sava darba padērbau, dabā – melninčēs eilē“, - mondravuodams vākštīuojē, tēkrindams, a vēsuos vēituos ī tvarka. Melninčiuo vēsuokiu garsū bova gērdietē: rats taškē ondēni, transmēsēju dontratē na tarškīejē, vuo ūžē kuožnuo vēituo skērtīgā; aple patēis malēma garsā nie kuo ē baklaustē. Pelēksos gērdiejē, ka ē melninčēs sēinas drebiedamas sklēd {191} garsa. Sostuojē vēdorīe melninčēs ē klausies tuos mozēkas... Tiktā gērd, ka žardēnuo garsē rokujēs vīrēšks ē muotrēška. Beregint Pelēksos atsēdūrē tarpdorīe ē veiz: žardēnuo stuov vēžēms rogiū, vuo ont vēžēmo – melninks ē anuo muotrēška. Abodo so ronkuoms ruoda i melninčē ē kažkon saka. Abodo vēnkart. Melninks, krēstēnā nukrētēs nu vēžēma, - rēstīuoms i melninčē. Pro Pelēksa praliekē ligo anuo namatīdams. Vēino pradiejēmo apīiekē vēsor: apveiziejē grūdū ikratīma i gērnas, anū solēdēma, trumpam sostuojē pri transmēsēju, nusēlēda pri mēltu ronkuovēs, net nubiega patēkrīntē ondēns sriauta. Pelēksos stuoviejē na gīvs, na mērēs. Melninks grīža apveiziejēs ondēns rata. Bet jau nab rēstīuoms. Priējē pri Pelēksa, prikļaupē ont vēnuos kuojēs, vuo ont kētuos pasēsivadēna Pelēksa. Apkabēna par petius ē nuramēna: - Vēskas gerā ī. Tiktās gērnas bēški par daug solēdā.

Rēitava tretīuojē omžiaus universiteta literatu klubs „Šviesa“ veik nu 2022-ūju. Sklēd švēisa vēsuo Žemaitiu žemie. Vo 2024-ūs, Žemaitēška rašta metūs, klubs ēšlēda ē poezējēs almanacha-alboma „Lai būn švēisa...“. Kņinga sotaīsē kluba vaduovē Česnauskienē Genovaitē.

Literatā pateikē ē lietovēšku, ē žemaitēšku eilieraštīu. Česnauskienē aprašē kluba veikla, katron paruoda ē šmuots nuotrauku. Vo verslėninks Rauba Darios (klaipiedēškis, no kēlēma – ēš Rēitava) ē kņinga ēšlēstē pagelbiejē, ē dā sava trīs lietovēškus eilieraštīus pridiejē.

UAB „Vitae Litera“ ton almanacha-alboma ēšlēda ēr atspaudē Kaunē – no ēšdavē tiktās 200 štoku...

Spalē 26 dēina Rēitavē, BĮ „Veiklus Rietavas“ aktu salie (L. Ivinskē g. 5), skaitītuojē ir kvēitamis i kņingas pristatīma.

ČESNAUSKIENĒ GENOVAITĒ

PRISĒMĒNĒMĀ

Prisēmēnēmās i vaikīstē grīžto – Matau prikļaupos' tieva kalont dalgē, Anuo ožsēsπirēma, tvērtā rīžta, Ka naprītrūktom gausē šeimā valgē.

Matau aš dērvuo gelsva rogē varpas

Gražē sogolosēs pri tieva kuoju. Ronkas sodērzosēs nu sunkē darba – Ē krīžio, katron kuožnadēin nešiuojē.

Ēr atmēno, ka gluostīdams mon galva, Brongintē darba ē gīvenēma linkiejē... Tēi tieva žuodē – kāp kertēnē kūlē Gīvenēma kelie sīluos pridiejē.

STANIENĒ RUOŽĒ

PAMĒSLĪKEM

Kokēi mitrē mes kētus teistē. Ož kon – paaīškintē sunkē... Mēnkiausē namaluonē ožmērštē Natoram ūpa, ni sīluos. Kāp skobam mas doris ožtrēnkē Ēr atsēsveikintē sovēsam... Paskou, pamēslējōs, būto švēntē, Kad anas atēdarītē torietomem kam. Bēnt kēik pradarīkem doris Ē bēški daugiau longus Alsoukem pēlno krūtēnē Gerbkem tus, katrēi ēšejē, Miliekem tus, katrēi dā če.

VAIČIENĒ ZUOPĒJĒ

Antipedaguoginis eilieraštis (Mamas muokikla par pandemējē)

Vo kas če - kā, a T ar A?
A to jau nieka nebmatā?
Kāp to i sāsveni rašā?
Diel kuo ta raidie ēškrēptā?
Tik pamiegink dā krēvaliuotē,
Bikāp tas raidēs malevuotē,
Kāp aš tau kaili ēškuočiuoso!
Ē bēngsēs tavēi ta tepliuonē
Vo gal ē monēi ta karuonē
So tavēm vargtē kuožna dēina
Ē pasakuotē kāp i sēina!

MEDINECKIENĒ VAIDA

SENUOLIŪ RĪTS

Tek saulelē, lēp ēš patala tievokā senē,
Po bēškioka krapštuos, daruos...
Kēkvēins ruošas darbou sava –
Tievoks kors ognelē,
Vo mamunelē –
Apsēguobosi koskelē šēldīs arbatelē.
Dies mamunelē dounelē ont stala...
Tievoks atdarīs longieli,
Isilēs saulelē, cīrolē balsieli...
Paskiau, tēp ramē sosiedēn
Abodo veizies vēins i kēta –
Kuoki laimē,
Ka vedoms apēnt rīts nušvēta...

RAUBIENĒ DANUTĒ

JĒ VAŽIOUTOMĒ NU JŪRAS

Ba gala poikos krašts ir Žemaitējē,
Maluonē žmuonis tēn gīven.
Ēšgērdēs anū šnekta, kāp rokujēs,
Alsoutē pradēdi tonkiau.

I ton posē jē važiousoi to nu jūras,
Katra bangujēs šalēp zemēs savuos,
I rinkī apsēžvalgēs galietomē atrastē,
Vēsuokiu šērdē šēldončiu vaizdū.

Tik bēški pavažiavēs gali iveizietē
Švēntuovēs aukštus buokštus Kretinguos,
Vo Salontūs ir truoba, kūlē apstatīta,
Rokou legēnduo – ka tēn ir velniū.

Jau pakelie matītēis Bokontēs dvarelis,
Gimtēnē mūs rašītuojēs brongiuos.
Ožsoktē rēk i Plungē, i Rēitava –
Tēn poloneza grēizē konēgaikštē Oginskē.

Ē tēp keliaudams sopronti ē junti,
Kēik daug če luobiu dēdēliū,
Dieltuo miliekem ton žemaičiu žemē
Ē keravuokem šnekta pruočiu savū.

RIEBŽDĀTĒ Alma

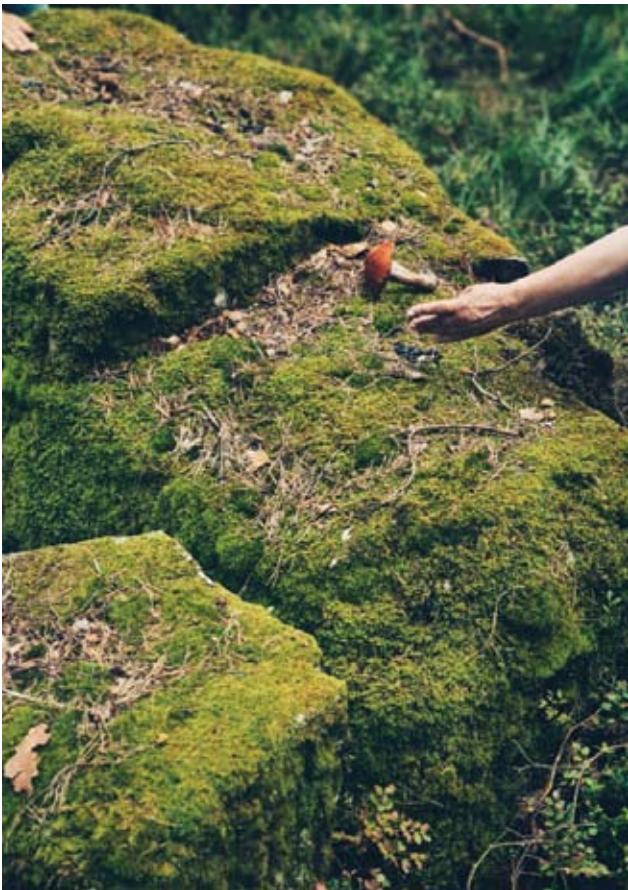
Karšuvuos žemie

ATKELTA ĖŠ NR. 9 (877)

No kon, keliaukem i trečiuojė, paskotėnė dalė, api keliuonė po Karšuvuos žemė. Ė važiujem dabā pri Andrijaičiu onžoula Šėlalės rajuonė.

Par paskotinius metus, ka pradiejau duomietėis baltu kultūra,

jau daug baisė dėdėliū ėr iduomiū svėntū medžiū matiau, katrėi na tik vėsuokiausius jausmus kielė, bet ė mintė žadėna. No ė mėslėjont, ka baltu pasaulis prieš izėngont krīziuotems i Prūsėjė, bova vėsėškā kėtuoks, kėlst mintės, ė

ton gali izvelgtė prufesuoriaus Vaitkevičiaus Vikinta pasakuojėmūs, - nustekentuo gamtuo ė žmuogaus dvasė ėr nusėstekenosi, somėnkosi, maža. Praradės gamtuos dėdībė, žmuogos prarada ė sava dvasės dėdībė, katron bonda kompensoutė sava arogancėjė ėr ėspūsto sava ego. Ė tēi dėdėjė onžoula ė kėtė galingė medė mums gal pažadintė mūsa vaizduotė ė primintė, kon esam praradė.

Iduomė ėr stebietė, vo kon fiksoun tuo keliuonie natūralė mona atmintės. Žėnuokėt, na svarbės istuorėnės žėnės, bet vėsuokės smolkmėnas, bėški jausmū, minčiū ėr vaizdus. Ta tēp ėšėn, ka smolkmėnas ėr patės svarbiausės. No ė matau savi siedontė prisėglaudosė pri tuo Andrijaičiu onžoula ė stebontė skrozdiū gīvenėma šalėp monės. Klausaus prufesuoriaus pasakuojėma ė veizo i tas skrozdis. Veizo ė veizo, ė nieks monier baisė. Andrijaičiu onžouls ėr gražiūo vėituo Šėlalės rajuonė. Ėe gali rastė daug kėtū senū medžiū, senas kapėnaitės ė paminklu. Legendas pasakuo, ka juodams pro šali ėe ėlsiejuos pats Vitauts Dėdėsis.

No aplonkėn onžoula keliaujem i pati paskotėni keliuonės objekta, ė paprastā ons būn pats ispūdingiausias, kartās ėr ašara ėšspaudos, tėik prufesuoriou, tėik keliuoninkams. Ta dėdėlė paslaptinga vėita ėr jau Tauragies rajuonė, Vaitimienu mėškė. Ė reišk tas, ka pri Velnė stala ėnam, pri katruo tēp lėngvė taka narasi. Vo paskiau teka skaititė, ka Stabgėrie klaidėn ė rėk būtė bodrem. Ė dā teka skaititė, ka kartuožnikams, katrėi tēn sosiedėn kartuom luošdava, anuos dingdava... No bet mes so istuorėko siekmingā pasėikiem ton vėita svėkė ė givė, ė gri-

žuom laimingė. Aiškės, ka ėe būta svarbiuos senuojė tėkiejėma vėitas, katruos meliuracėjė nasogebiejė sonaikintė. Tēp jau ėr, ka baltu tėkiejėma ženklā atuoikiuos vėituos sogebiejė ėšlėktė, kai koriū ė krėkščiunibės nešiejė nasogebiejė iveiktė.

Bova gerā ėtė mėškė so kėtās žmuonim ė sosiedos i rinki ont akmėnū klausitėis istuorėju. Vo paskiau matitė, kāp žmuonis, katrimis svarbos ėr senāsis baltu tėkiejėms, ont tū akmėnū ded ougas, grībokus, gielelės, lapokus ė konkuoriežius - tēp aukuo, nusėlenk, pagerb ė prisėmem senūsius baltu dievus. Mon tik ožstrėga, nē, nē, na Velnė stals, vo vėins ėš akmėnū, nes anū ėe daug ėr, ėr vadėnams ons Žalčiū alka. Žalčiū alka monėm ožbor ėr aš nie-

ka nanuoro gėrdietė api Velnė stala. Jug ė pavadėna tēp paskiau, ka ton vėita apjoudintom.

Ėnam gėliau i mėška, ė prufesuorios pasakuo, kon pavika nuveiktė mėškū labou, kuoks mūsa santikis tor būtė so gamto. Ka toram stėngtėis anā atsėdiekuotė kāp kas ėšmanuom.

Tas mažos tekstelis, bėški emuocingā šnekės api Karšuvuos žemie aplonkėtas baltu tėkiejėmou skėrtas vėitas, tier koklos padiekuos žuodelis.

Margė Gintauta ė Riebždātės Almas nuotraukas

RENGĖJAS – DRAUGIJA „SAULUTĖ“

LEIDŽIAMAS NUO 1994 M. SPALIO 4 D.

ISSN 1822-6817

RĖMĖJAS –
PLUNGĖS RAJONO
SAVIVALDYBĖ

**Draugijos „Saulutė“
2024 m. projektas
„Gyva kalba – gyva
tauta“, skirtas
Žemaitiško
rašto metams.**

Redaktorė –
Kristina Paulauskaitė

Leidėjas:
Ž. Pilitausko IV (Nr. 682008),
Slyvų g. 8, Kaušėnai, Plungės r.
Tel. +370 682 56 996.

„Žemaičių saulutės“ bendradarbiai:
Alma Riebždaitė, Nijolė Jankuvienė,
Dalia Šimkutė, Virginija Liutikaitė, Otilija
Juozapaitienė, Aldona Kuprelytė, Lidija
Šimkutė (Australija), Genutė Matevičiūtė,
Kristina Pilitauskienė, Kęstutis Vaitkus,
Žita Jonušaitė, Alma Šakienė.
**Partneris: Plungės viešoji biblio-
teka**

Spaudė Ignatkų spaustuvė
ul. Przemysłowa 26, 16-001 Kleosin
**Straipsnių ir laiškų autorių nuomonės
gali nesutapti su redakcijos nuomone.**
Maketavo Žydrūnas Pilitauskas
E. p. zp55598@gmail.com
Tiražas – 1000 egz.

Laisvės al. 19,
LT-90157 Plungė
Tel. +370 614 65 329.
E. p. zemsaulute@gmail.com